

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep.
0033 OSLO

HELHETLIG ENERGIMELDING – UTDYPING AV INNSPILL FRA ENERGI NORGE

Vi viser til vårt brev 10. oktober 2014 med norsk fornybarnæring sine innspill til energimeldingen samt til NHOs innspill «Norske energiresurser i det grønne kappløpet» som vi stiller oss bak.

I våre innspill og i dialogen med departementet har vi særlig pekt på behovet for at meldingen legger bedre til rette for:

1. Energibruk uten klimagassutslipp
2. Forsyningsikkerhet i en mer brukerstyrt fremtid
3. Fornybarnæringen som en miljøvennlig vekstmotor i norsk økonomi

Ettersom meldingen nå er utsatt til våren 2016, og det på alle de tre nevnte områdene har vært en betydelig utvikling siden høsten 2014, ønsker vi med dette å utdype våre forventninger til meldingen ytterligere på noen nøkkeltemaer, uten at dette skal sees på som en ny fullstendig gjennomgang. Våre innspill fra oktober 2014 står fast. Vi viser også til innspill fra enkeltseksjoner. Innledningsvis vil vi også minne om at utsettelsen av meldingen gjør det enda viktigere å straks følge opp enkeltsaker som allerede er avklarte.

1. *Energibruk uten klimagassutslipp*

Et bredt flertall i Stortinget sluttet den 24. mars seg til regjeringens nye klimamål gjennom behandlingen av Meld. St. 13 (2014-2015) Ny utslippsforpliktelse for 2030 – en felles løsning med EU (klimameldingen).

Klimameldingen innebærer blant annet at Norge skal bidra til utslippsreduksjoner ved at det «fastsettes et nasjonalt utslippsmål for ikke-kvotepliktig sektor på linje med andre sammenlignbare EU-land». Dette innebærer i realiteten nærmere 40 % utslippsreduksjoner fra 1990-2030 utenfor kvotepliktig sektor, hvorav hoveddelen må tas i transportsektoren. Videre heter det i meldingen at to av de fem prioriterte innsatsområdene er «reduerte utslipp i transportsektoren» og «miljøvennlig skipsfart». Gjennom Stortingets behandling fikk målet og prioriteringen bred støtte, og det pekes på behov for en mer «strukturert rapportering av utslippsutviklingen og effekten av implementerte tiltak fra regjering til storting enn i dag». Energi Norge deler denne vurderingen og peker på at en hovedutfordring for Norge blir å legge om energibruken i transportsektoren til lav- og nullutslippsløsninger. Dette krever bedre planlegging og styring.

Enova står sentralt i norsk virkemiddelbruk på energi- og klimaområdet og rår over betydelige midler. Mandatet har fram til nå i hovedsak vært rettet mot energieffektivisering og utvikling av energi- og klimateknologi. Enova har oppnådd gode resultater innenfor disse rammene. De ble imidlertid etablert i en periode der utfordringene innenfor kraftsektoren og på klimaområdet var betydelig annerledes enn i dagens situasjon. Energi Norge mener det derfor er gode grunner til å vurdere en betydelig omlegging av

målet og mandatet for Enovas videre virksomhet samtidig som trykket på teknologiutvikling opprettholdes. Fokus må være å redusere bruken av fossil energi og dermed bidra til å redusere klimagassutslipp fra energibruk. Tiltak for å møte eventuelle utfordringer med økte effektsvingninger i kraftsystemet må primært løses gjennom nettpolitikken og det ordinære kraftmarkedet. Med Enovas overtakelse av Transnovas virksomhet ligger det godt til rette for en slik omlegging. Med den kapasiteten og kompetansen som er utviklet i Enova, er det gode grunner til å anta at organisasjonen på en profesjonell måte vil tilpasse seg et noe endret mandat. Modellen som Enova utøver sin virksomhet gjennom, og som oppfattes som effektiv i markedet, er godt innarbeidet og bør videreføres.

Når fossil energi erstattes med elektrisitet som følge av bruken av Enovas midler, oppnås samtidig en betydelig energieffektiviseringseffekt og en økning i fornybarandel. En omlegging slik vi foreslår nedenfor vil derfor på en god måte bidra i arbeidet for økt energieffektivitet i samfunnet, men med et noe endret fokus enn dagens mandat for Enova.

Omstillingen av transportsektoren til utslippsfri energibruk vil innebære store muligheter og utfordringer for energisystemet, og er ikke bare et klimapolitisk eller samferdselspolitisk spørsmål. En helhetlig energimelding må nå ikke avgrenses for snevert, men tvert imot klargjøre den nærmere politikken for omstillingen i et energi- og næringspolitisk perspektiv. Gjennom sammenslåingen av Transnova med Enova legges det til rette for at unaturlige sektorskiller bygges ned, og at Olje- og Energidepartementet samarbeider nærmere med andre fagdepartementer for å nå de energipolitiske målsettingene i et helhetlig perspektiv. Elektrifisering av transportsektoren vil få konsekvenser for utbyggingen av nett og drift samtidig som nettutbygging setter grenser for omstillingshastigheten.

Våre medlemmer som skal produsere og frakte den nødvendige energien frem til sluttbruker trenger nå styrket forutsigelighet for å foreta de nødvendige investeringene. 2030 er ikke langt frem i dette perspektivet. Gjennom en intern utredning av «Klimavennlig transportsektor: Hvordan kan norske kraftselskaper bidra til å realisere nødvendige utslippsreduksjoner mot 2030?» har vi analysert noen av utfordringene. Utredningen peker særlig på uklare roller og svak målstyring samt infrastrukturutfordringer. Energi Norge mener det må legges bedre til rette gjennom systematisk planlegging og rapportering. En nasjonal handlingsplan for utbygging av infrastruktur for utslippsfri energibruk i transportsektoren er nødvendig. Prioriteringene i planen må baseres på samfunnsøkonomiske analyser der inkludering av infrastruktur i pågående veiprosjekter og behovet for videreutvikling av urbane områder med befolkningsvekst står sentralt. Planen må ha klare mål, milepæler og ansvarsfordeling. Viktige elementer i planen i tillegg til en analyse av konsekvenser for energisystemet, vil være finansiering gjennom avgiftssystemet, bevilgninger fra Enova, tillegg på nettselskapenes årlige inntektsramme tilsvarende dagens FoU-ordning, etablering av nye oppgaver i inntektsrammereguleringen og anleggsbidrag. For den delen av planen som gjelder infrastruktur for utslippsfrie ferger vil fordelingen av kostnadene på de enkelte prosjektene og på tilskudd fra staten være viktig å klargjøre for å sikre en akseptabel pris for brukerne. Handlingsplanen må videre klargjøre fordelingen av kostnader for utbygging av havnestrøm i prioriterte havner slik at disse ikke må dekkes fullt ut av det enkelte skip.

Energi Norge ønsker på denne bakgrunn at energimeldingen klargjør at:

- Regjeringen innarbeider fra og med budsjettåret 2017 en årlig rapportering om klimagassutslipp og utslippsfri energibruk som en integrert del av de årlige statsbudsjettene hvor alle satsingene i budsjettet med betydning for klimagassmåloppnåelsen fremgår, herunder særlig utslippsframskrivninger utenfor kvotepliktig sektor hvor blant annet utbyggingssatsinger og endringer i drivstoff- og kjøretøyavgifter vurderes opp mot målet.
- Det utarbeides innen 1.7.2017 en nasjonal handlingsplan for utbygging av infrastruktur for utslippsfri energibruk i transportsektoren i Norge innen 2030. Planen integreres senere på egnet måte i nasjonal transportplan (NTP) og sees i sammenheng med andre virkemidler for å redusere klimagassutslippene.
- Avgiftsdifferensiering for innfasing av kjøretøyer med utslippsfri energibruk videreføres.
- Offentlige anskaffelser av kjøretøyer og ferger skal senest fra 2020, på samme måte som Stortinget har vedtatt for bilferger, baseres på anbudsinvitasjoner der det stilles krav om

utslippsfri energibruk. Unntak må særskilt begrunnes ut fra konkrete tekniske begrensinger, for eksempel på grunn av sikkerhetshensyn.

- Når det nye mandatet for Enova utformes, må de energipolitiske virkemidlene bygge på klimapolitikkenes skille mellom tiltak i og utenfor de kvotepliktige sektorene i EU ETS. Med bakgrunn i dette foreslår Energi Norge at mandatet til Enova endres slik at de mest sentrale elementene i formålet blir:
 1. Mål om konvertering fra fossil energi til utslippsfrie energibærere utenfor kvotepliktig sektor. Måltallet kan formuleres som redusert antall tonn fossil energi/år. Tiltakene skal fortrinnsvis bidra til å skape etterspørsel i markedet for slike løsninger. Det bør etableres et eget delmål for utvikling av nødvendig infrastruktur for overgang til utslippsfrie energibærere i transportsektoren.
 2. Mål om teknologiutvikling som gir økt konkurransekraft gjennom reduserte klimagassutslipp og økt energieffektivitet innenfor kvotepliktig sektor. Måltallet kan kvantifiseres gjennom antall prosjekter over en konkret tidsperiode. Dette er i stor grad en videreføring av dagens ordning, men med en klar dreining i retning av klimagassreduksjon som primærmål i teknologiutviklingen

2. Forsyningssikkerhet og systemansvar i en mer brukerstyrt fremtid

Vi har høy grad av forsyningssikkerhet i Norge i dag. Dette oppnås til en pris som er relativt lav i forhold til andre land. Forsyningssikkerhet må imidlertid i økende grad sees i sammenheng med situasjonen i landene omkring oss. EU har i sin kommunikasjon om en Energiunion tillagt forsyningssikkerhet økende betydning, og vi kan forvente en mer offensiv regulering også av forsyningssikkerhet fra EU fremover. Energimeldingen må derfor klargjøre norsk politikk for fremtidens forsyningssikkerhet hvor den europeiske innflytelsen blir sterkere både teknologisk, atferdsmessig og regulatorisk.

Det norske kraftsystemet, hovedsakelig basert på vannkraftproduksjon, er svært annerledes enn mange av systemene på kontinentet. Virkemidler for å opprettholde god forsyningssikkerhet (energi og effekt) må derfor vurderes annerledes enn i mange andre europeiske land, hvor den politiske situasjonen er preget av bekymring for forsyningssikkerhet, og hvor variabel fornybar elektrisk energi skal integreres i nettet uten vannkraft som balanseringsmulighet. På nasjonalt nivå fremstår Norge svært godt rustet gjennom økt produksjon, stabil eller noe økende etterspørsel (gjennom økt elektrifisering av nye sektorer, men samtidig redusert forbruk i energieffektive bygg) kombinert med styrkede mellomlandsforbindelser. I tiden fremover vil det likevel oppstå nye utfordringer, særlig lokalt og regionalt, for å opprettholde vår gode forsyningssikkerhetsgrad til en for samfunnet akseptabel pris. Nettet er til dels gammelt og trenger fornyelse, effektuttaket øker og klimaendringene gir nye utfordringer. Flommen på Vestlandet i oktober 2014 og uværet på Vestlandet (Dagmar) og i Nord-Norge (Ole), med omfattende skader og strømbortfall illustrerer behovet for forsterket innsats i skjæringspunktet klima- og energipolitikk.

I tillegg til å trekke opp klarere rammer for virkemiddelbruk og tiltak for forsyningssikkerhet, mener vi at meldingen er en anledning til å klargjøre den overordnede rollefordelingen på området. Den senere tiden ser vi tilsiktede og utilsiktede endringer i grensene mellom NVEs rolle som forvaltningsmyndighet på den ene siden, Statnetts rolle som eier av sentralnettet og som systemoperatør på den andre siden, nettselskapenes rolle på den tredje siden og rollen til aktørene i energimarkedet på den fjerde siden. Grensene må klargjøres i meldingen med utgangspunkt i en modell hvor skillet mellom myndighetsfunksjoner og økonomisk aktivitet skilles tydelig slik at målet om forsyningssikkerhet til lavest mulig kostnad ivaretas samtidig som det legges til rette for grønn vekst i næringen. Statnett har en viktig rolle som systemansvarlig som ligger fast. Samtidig opplever vi at grensene for systemansvaret forskyves i retning av å omfatte større deler av det regionale og lokale nettet, interaksjonen med sluttbruker og produksjon. For å sikre en rasjonell utnyttelse av ressursene og gi gode incentiver til effektivitet for å nå de energipolitiske målene mener vi at grensene bør trekkes stramt. Det må sikres nok ressurser i NVE til å ivareta myndighetsrollen, også på områder med økende grad av tekniske regulering på europeisk nivå, slik at overføring av kompetanse ikke skjer ut fra kapasitetshensyn.

Den organisatoriske utviklingen i nettet blir viktig. Planlegging og drift av distribusjonsnettet i Norge er i endring. Dagens regional- og distribusjonsnett må i større grad sees i sammenheng og planlegges og driftes mer koordinert. Distribusjonssystemoperatørenes rolle (DSOene) er i støpeskjeen. Tradisjonelt har de få om ingen virkemidler til å styre lokal produksjon eller forbruk. Med økende utfordringer i grensesnittet kunde/nett, må DSOen enten foreta tilstrekkelige investeringer med tilhørende kostnader for kundene, eller kunne styre eller gi styringssignaler som sikrer at de fysiske begrensningene i systemet overholdes. Energimeldingen må bygge videre på de avklaringene som kommer i 2015 om nettorganiseringen i Norge

Utviklingen mot mer individuell produksjon og endret effektuttak kan komme raskt, og for flere distribusjonsnett endres det tradisjonelle flytmønsteret i kraftsystemet og det fremtidige investeringsbehovet. Dette utfordrer igjen leveringskvaliteten og forsyningssikkerheten i systemet på lokalt og regionalt nivå. For å håndtere utfordringene må enten nettet oppdimensjoneres og/eller nettet og kundene (produksjon og last) styres smartere. En slik utvikling vil kreve endringer i både i forhold til ansvars- og rollefordelingen i systemet, og i forhold til kompetanse, ressurser og investeringer i ny teknologi og driftsfilosofi. Utviklingen skaper samtidig potensielt nye sårbarheter knyttet til informasjonssikkerhet og cyberangrep mot lokale og sentrale styrings- og driftssystemer. Det er store utfordringer i distribusjonsnettene hvor det må forventes betydelige endringer og hvor virkemidlene i dag er minst målrettede. Mye nett skal bygges frem til 2025 og vil for mange selskaper trolig bli økonomisk krevende. Utfordringen for nettet/kraftsystemet synes i økende grad å være knyttet til effekt (momentan kapasitet) og ikke energi (volum). Vi har rikelig med fornybar energi, og mer kan komme, mens effekttoppene utfordrer prisstrukturen i markedet og dimensjoneringen av nettet.

«Smart Nett» løsninger i distribusjonsnettet (måling, avregning, styring og kontroll) som nå er under utvikling baseres på en intelligent styring av forbruk og lokal produksjon og –lagring, slik at distribusjonsnettet utnyttes optimalt og investeringer i nett reduseres eller unngås, samtidig som kvalitet og sikkerhet opprettholdes på et akseptabelt nivå. For at intelligent sluttbrukerstyring skal bli effektivt og attraktivt for brukerne, må den totale kostnaden av investeringer for å få dette til være lavere enn de alternative nettinvesteringer. I tillegg er det flere faktorer som effektivt må virke sammen. Det må etableres systemer for å automatisere sluttbrukertilpasning (basert på avtaleregulerte styringssignaler fra nettselskap, aggregator, leverandør eller løpende prisinformasjon som kapasitetsbasert nettpricing (dynamisk tariffing) og kraftpris (forutsetter variabel pris- eller spotkontrakt – ikke fastprisavtaler). Det må legges til rette for en effektiv utveksling av pris- og forbruksinformasjon (smarte målere). Installasjonskostnadene må være lavere enn den totale besparelsen ved å levere fleksibilitet eller at kunden er villig til å betale for et styringsopplegg, selv om det ikke nødvendigvis er privatøkonomisk lønnsomt. Skal smarte løsninger kunne avlaste behovet for nettinvesteringer er det avgjørende at signalene om kapasitetsbehovet i nettet kommer frem til beslutningstakerne – kundene. Et sentralt punkt i denne sammenheng er at nettselskapene og andre aktører har tillit til at dette vil virke. I motsatt fall vil nettselskapene trolig ikke ta risikoen ved å redusere dimensjoneringen av nettet. Overgang til mer bruk av effektpricing i markedet for å reflektere kostnadene på en bedre måte blir sentralt. Ulike hensyn må veies mot hverandre, herunder friheten for leverandører til å velge forretningsmodell og behov for å bringe frem reelle prissignaler til sluttkunden slik at incentiver for forsyningssikkerhet ivaretas.

Innføringen av en leverandørsentrisk modell, hvor leverandøren i utgangspunktet skal håndtere all kundekontakt, endrer nettselskapenes rolle og påvirker hvordan kundeferd kan insentiveres for å ivareta krav til kvalitet og forsyningssikkerhet i nettsystemet. Dette er et spørsmål om å tilrettelegge for at prissignaler om begrenset nettkapasitet kommer frem til kunden og faktisk gir et signal som utløser kundetilpasning, men uten at leverandørenes frihet til å velge forretningsmodell svekkes. På denne bakgrunn ønsker Energi Norge at meldingen:

- Slår fast at det overordnede målet for forsyningssikkerhet er å opprettholde det høye nivået til en samfunnsøkonomisk akseptabel kostnad for samfunnet.
- Klargjør at «samfunnsøkonomisk akseptabel kostnad» innebærer en skjønnsmessig vurdering av alle kost- /nyttevirkningene av tiltak i nettet, og at sikkerhet for energitilgang sikres gjennom etablerte markeder.

- Klargjør at hovedtilnærmingen til god kostnadseffektivitet i energi- og kraftsystemet er å legge til rette for velfungerende markeder og samfunnsøkonomisk riktig nettpricing, slik at prissignalene bidrar til endrede adferdsmønstre og sikrer forsyningssikkerhet til lavest mulig kostnad.
- Trekker tydeligere opp grensene mellom NVEs rolle som forvaltningsmyndighet på den ene siden, Statnetts rolle som eier av sentralnettet og som systemoperatør på den andre siden, nettselskapenes rolle på den tredje siden og rollen til aktørene i energimarkedet på den fjerde siden. Grensene må ta utgangspunkt i en modell hvor skillet mellom myndighetsfunksjoner og økonomisk aktivitet skilles tydelig slik at målet om forsyningssikkerhet til lavest mulig kostnad ivaretas samtidig som det legges til rette for grønn vekst i næringen.
- Klargjør en politikk for effektpricing som balanserer hensynet til markedsaktørenes handlefrihet og behovet for en god incentivstruktur for forsyningssikkerhet
- Klargjør NVEs ansvar og styrker deres mandat for å sikre en tilfredsstillende informasjonssikkerhet og beredskap for å håndtere nye trusler innenfor cyberangrep.

3. *Fornybarnæringen som en miljøvennlig vekstmotor i norsk økonomi*

Norge har gode naturgitte forutsetninger for verdiskaping og vekst basert på en fremtidsrettet og miljøvennlig energiproduksjon. Regjeringen har i sitt arbeid lagt betydelig vekt på å legge til rette for en omstilling av norsk næringsliv. Hvis potensialet skal realiseres må rammevilkårene legges til rette for det, både innenfor fornybar energiproduksjon og energibruk. Utsettelsen av meldingen til 2016 har vært begrunnet i sammenhengen med grønn skattekommisjon som legger frem sin rapport 15. desember. Vi støtter en slik samordning. Vi vil i denne sammenheng også fremheve Scheel-utvalgets rapport fra desember 2014, NOU 2014: 13 *Kapitalbeskatning i en internasjonal økonomi*, og Produktivitetskomisjonens første rapport. De reiser viktige problemstillinger, men har en rekke forslag som ikke sikrer rammene for energibransjen som en miljøvennlig vekstmotor i norsk økonomi i et langsiktig perspektiv.

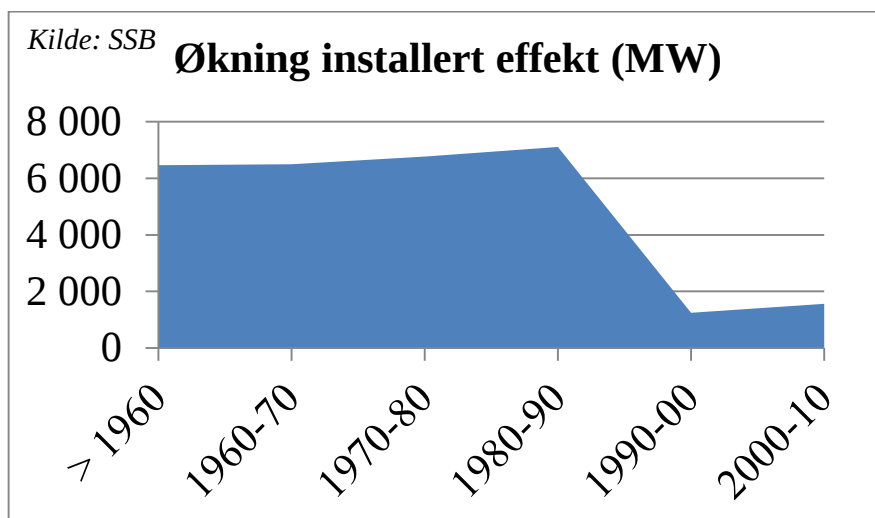
Rammevilkårene for grunnrentepliktig vannkraft er svekket direkte og indirekte ved flere anledninger de senere årene. Tekniske krav diskriminerer elektrisitet (se vårt innspill 10.10.2014 for konkrete eksempler) i forhold til andre utslippsfrie energiformer. Et økende kraftoverskudd i markedet med bakgrunn i støtteordninger fører til vedvarende lave priser og fallende tillit til markedspris som grunnlag for investeringer i en miljøvennlig næring. I tilknytning til endringer på skatte- og avgiftsområdet og i teknisk regelverk blir ofte vannkraften gjenstand for "negativ særbehandling". Et eksempel var den såkalte vekstpakken som ble vedtatt i 2013 for å styrke fastlandsindustrien og dempe todelingen i norsk økonomi. Der ble reduksjonen i satsen for alminnelig selskapsskatt fra 28 til 27 prosent kombinert med en tilsvarende økning i grunnrenteskattesatsen for vannkraft, fra 30 til 31 prosent. Skattestatistikken fra SSB viser at grunnlaget for beregning av grunnrenteskatten over mange år har ligget til dels betydelig over grunnlaget for inntektsskatten for energiselskapene. Konsekvensen ble altså en skjerping av skatt på vannkraft. Tilsvarende tilnærming er lagt til grunn av Scheel-utvalget ved at en reduksjon i satsen for alminnelig inntektsskatt til 20 prosent motsvares av økt grunnrenteskattesats for vannkraft med sikte på provenynøytralitet. Elavgiften er to år på rad økt ut over den "normale" prisstigningen, og benyttet til å saldere budsjettet. Sist høst ble økt elavgift plassert under sekkeposten "grønt skatteski" samtidig som bensinavgiftene ikke ble øket i takt med prisstigningen.

For vindkraft er det foreslått gunstigere avskrivningsregler slik at Norge skal ha tilnærmet likeverdige konkurransevilkår med Sverige på dette området for elsertifikatinvesteringer (fram til 2020).

For vannkraft er det imidlertid svært streng beskatning med en høyere effektiv beskatning enn petroleum. Rammevilkårene synes å være utformet utfra en forventning om lite potensial for nye investeringer, slik det uttrykkes i Produktivitetskomisjonens første rapport.

Konsekvensene av strenge økonomiske rammevilkår er at energiselskapene i liten grad foretar investeringer i grunnrentekattepliktig vannkraft. Det gjelder ikke bare nye anlegg og opprusting og utvidelser (O/U) av eksisterende anlegg, men også vedlikehold for å ivareta dagens produksjonsevne. En stor andel av de investeringene som faktisk gjennomføres, er myndighetspålagte. Det gjelder særlig

investeringer knyttet til rehabilitering av dammer som en konsekvens av den nye damsikkerhetsforskriften. Alderssammensetningen av vannkraftanleggene tilsier at behovet for rehabilitering og O/U er sterkt økende. I den politiske plattformen for regjeringen (Sundvolden-plattformen) uttrykkes målsetting om å utvikle en helhetlig strategi for hvordan potensialet for opprustning og utvidelse av vannkraftverk kan realiseres. Mange rehabiliteringsprosjekter er omfattende og ligger nær opptil det å gjennomføre rene nyinvesteringer. Signaler vi mottar fra medlemsbedriftene tilsier at mange velger å skyve på prosjekter som utfra tekniske vurderinger burde vært startet / gjennomført. Vi risikerer nå å undergrave et generasjonsskifte som er nødvendig for fremtidig grønn vekst i Norge. Konsekvensene er tydelige i denne figuren:

Energi Norge mener på denne bakgrunn at det er særlig viktig at energimeldingen:

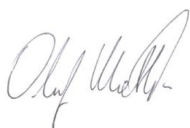
- Legger til rette for å utnytte eksisterende vannkraftverk og tidligere investeringer for å produsere mer fornybar energi når forbrukerne trenger det, før man etablerer nye kraftverk
- Sammenstillter og vurderer den samlede belastningen i særskattesystemet og de konsesjonsbaserte ordningene i vannkraftsystemet, samt regelen om 25 % mererstatning ved ekspropriasjon, opp mot investerings situasjonen i næringen
- Klargjør at eventuelle lettelsler i selskapsbeskatningen i oppfølgingen av Scheel-utvalget for å ivareta konkurranseevnen til norsk næringsliv i en omstillingstid også må komme vannkraftprodusenter til gode på linje med andre næringer og ikke tas bort gjennom økt særbeskatning (grunnrenteskatt).
- Endrer prinsippene for fastsettelse av friinntektsrenten slik at den blir tilpasset behovet for en næring med et svært langsiktig investeringsperspektiv. Friinntektsrenten fastsettes i dag på grunnlag av kortsiktig rente tilsvarende statskasseveksler med 12 mnd. gjestående løpetid. En mer stabil normrente som gir større forutsigbarhet er viktig. Denne bør fastsettes som en fast realrente med tillegg for inflasjon og et risikopåslag. Endringen vil ha positiv effekt både for investeringer i ny produksjon og for O/U prosjekter. Investorene peker på at grunnrenteskatten i dag framstår som en sentral barriere for investeringer.
- Klargjør at nivået på elavgiften må sees i sammenheng med andre avgiftsendringer og ikke svekke incentivene til bruk av fornybar energi. Elavgiften har de siste to årene blitt økt ut over prisstigning og mer enn avgiftene på fossil energibruk. Det forhold at avgiften for forbruk av fornybar energi øker sterkere enn fossilavgifter er uheldig og ikke i tråd med de klima- og

miljøperspektiver som regjering og Storting har sluttet seg til gjennom behandlingen av klimameldingen.

- Utarbeider en handlingsplan for endring av teknisk regelverk der elektrisitet blir diskriminert basert på punktene fra Adapt sin rapport 29. august 2014 (vedlagt) med særlig prioritet for endring av energimerkeordningen som favoriserer individuell produksjon av elektrisitet framfor fellesløsninger med levering av elektrisitet fra nettet. Ordningen må endres slik at den baserer seg på samme systemgrense som det som nå foreslås i nye byggeforskrifter (TEK 15).

Energi Norge ønsker å diskutere disse punktene i et møte med departementet så snart som mulig og peker på viktigheten av at meldingen ikke utsettes ytterligere.

Med vennlig hilsen,

Oluf Ulseth
Administrerende direktør

Knut Kroepelien
Næringspolitisk rådgiver

Vedlegg: Adapt-rapport om områder der elektrisitet blir diskriminert, 29. august 2014

Kopi: KLD, NHD, SD, KMD, NVE, Mdir, NHO

Notat

Dato 29.august, 2014

Til	Energi Norge	Fra	ADAPT Consulting
Kopi til			
Emne	Områder der elektrisitet blir diskriminert		

Bakgrunn

Energi Norge har bedt ADAPT Consulting om å utarbeide en kortfattet oversikt over politiske og markedsmessige rammebetingelser som «diskriminerer» bruk av elektrisitet som energiløsning. Det finnes mange rammebetingelser som enten begrenser forbrukernes valgfrihet eller som gir et økonomisk incentiv til å velge alternative løsninger til elektrisitet. Ofte vil det være ulike politiske synspunkter og faglig debatt om hvorvidt disse rammebetingelsene kan beskrives som «diskriminerende» eller om de kan forankres i objektive ikke-diskriminerende hensyn.

I det nedenstående har vi listet opp en rekke politiske og markedsmessige rammebetingelser som påvirker forbrukernes forbruk av elektrisitet og valg av elektrisitet som energibærer:

- Avgifter på elektrisitet
- Krav til energiforsyning i TEK10
- Energimerking av bygninger
- Enovas støtteprogrammer
- Enovas resultatrapportering
- Tilknytningsplikt til fjernvarme
- Økodesign og energimerking av energirelaterte produkter
- NVEs varedeklarasjon av kraftleveranser
- Offisiell klimagasskalkulator
- Kommunale energi- og klimahandlingsplaner
- Kriterier og retningslinjer for offentlige innkjøp
- Ikke-kostnadsriktige nettariffer
- Standarder for passivhus (NS3700/NS3701)
- Felles utslippsfaktor for elektrisitet i byggebransjen
- Miljømerking, produktdeklarerer og LCA-analyser

Dette notatet gir en kort redegjørelse for hvordan disse rammebetingelsene begrenser forbruket av elektrisitet. Redegjørelsen inkluderer imidlertid ikke en vurdering av i hvilken grad rammebetingelsen kan forsvares ut ifra samfunnsmessige hensyn eller objektive kriterier. Det er viktig å understreke at listen derfor vil kunne inkludere flere rammebetingelser enn det som enkelte interessenter vil karakterisere som «diskriminerende».

Til slutt i notatet gjennomgås enkelte utviklingstrekk som kan ha betydning for fremtidige rammebetingelser for bruk av elektrisitet.

Gjeldene politiske og markedsmessige rammebetingelser

Avgifter på elektrisitet

Enhver avgift på elektrisitet vil stimulere til energieffektivisering eller en omlegging til alternative energivarer. Relevante avgifter i denne sammenhengen er elavgiften og avgift til energifondet. Sluttbrukerfakturerings av kostnader knyttet til elsertifikatordningen vil isolert sett gi et incentiv til redusert elektrisitetsbruk, men det må sees i sammenheng med at ordningen medfører lavere kraftpriser i engrosmarkedet.

Krav til energiforsyning i TEK10

Byggteknisk forskrift setter krav til byggteknisk utforming av byggverk ved nybygg og søknadspliktige rehabiliteringer.

§14-7 i forskriften stiller krav til at minimum 60 % av netto varmebehov skal dekkes av alternativer til direktevirkende elektrisitet og fossile brenslers. For bygg under 500 m² er krav om alternative varmeløsninger satt til 40 %. Det finnes enkelte unntaksmuligheter for boligbygg og bygg med lavt varmebehov.

Energimerking av bygninger

Energimerkeforskriften stiller krav om utforming av energiattest for bygninger. Kravet gjelder for nybygg, bygninger som omsettes, bygningers som leies ut og alle næringsbygg over 1000 m². Energiattesten skal bl.a. inneholde et energimerke som synliggjør en energikarakter og en oppvarmingskarakter.

Oppvarmingskarakteren uttrykkes i form av en farge på en skala fra grønn til rød. Rød karakter gis til varmeløsninger som baserer seg på direktevirkende elektrisitet og fossile brenslers, mens grønn karakter gis til varmeløsninger som baserer seg på bioenergi.

Enovas støtteprogrammer

Enova forvalter en rekke støtteprogrammer der hensikten er å legge om forbruket av elektrisitet til alternativer basert på bioenergi, omgivelsesvarme eller fjernvarme.

Et eksempel på dette er programmet «Støtte til energieffektive nybygg» der Enova tilbyr investeringsstøtte til forbildeprosjekter. Et av programkriteriene er at andelen av netto varmebehov som dekkes av alternativer til elektrisitet skal være større enn det som kreves i TEK (60 % for bygg under 500 m² og 65 % for bygg over 500 m²).

Enova forvalter også en rekke andre støtteprogrammer som har til hensikt å kommersialisere alternativer til elektriske varmeløsninger. Herunder er det opprettet et eget støtteprogram med tittelen «Omlegging fra elektrisitet til fornybar vannbåren varme».

Enovas resultatrapportering

Gjennom sitt mandat har Enova som oppgave å forvalte energifondets midler slik at tallfestede energimål blir oppfylt. Det er ikke etablert et klimamål for Enovas virksomhet, men Enova er forpliktet til å rapportere klimaresultater (i form av reduserte utslipp av klimagasser). Enova benytter CO₂-faktorer for å beregne indirekte reduserte utslipp av klimagasser ved redusert

forbruk av elektrisitet. Enova opererer med tre ulike scenarier der man antar at elektrisitetsbruk har sitt opphav i 1) nordisk kraftmiks (117 gCO₂/kWh), 2) europeisk kraftmiks (477 gCO₂/kWh), eller 3) nordisk kullkraft (819 gCO₂/kWh).

Tilknytningsplikt til fjernvarme

Kommunene kan vedta i plan at nye bygninger skal tilknytte seg fjernvarme i de områder der det foreligger fjernvarmekonsesjon (plan- og bygningsloven, § 27-5). Ifølge byggeforskriftene må det i disse bygningene installeres varmfordelingssystem som kan nyttiggjøre seg av fjernvarme. Tilknytningsplikt til fjernvarme legger med dette en økonomisk begrensning på forbrukernes valgfrihet knyttet til varmeløsning. (De fleste forbrukere vil ikke se seg økonomisk tjent med å installere flere varmforsyningsanlegg i bygningen.)

Økodesign og energimerking av energirelaterte produkter

Økodesigndirektivet er et rammedirektiv som definerer prinsipper for å sette miljøkrav til energirelaterte produkter. Energimerkedirektivet definerer prinsipper for krav til produktmerking som synliggjør produktenes energi- og miljøytelse. Begge direktivene er såkalte rammedirektiver, og selve produktkravene nedfelles i ulike produktforordninger til direktivene.

Økodesigndirektivet ble tatt inn i EØS-avtalen i 2008 og implementert i Norge ved økodesignforskriften i mars 2011. Gjeldene energimerkedirektiv ble tatt inn i EØS-avtalen i 2012 og gjort gjeldene i Norge gjennom energimerkeforskriften i juni 2013.

I enkelte produktforordninger stilles det krav om bruk av en såkalt konverteringskoeffisient i beregningene av elektrotekniske produkters energiytelse. Konverteringskoeffisienten har til hensikt å reflektere forholdet mellom primærenergien som benyttes til europeisk kraftproduksjon og den energien som benyttes til sluttbruk i form av elektrisitet. Bruken av konverteringskoeffisient i disse direktivene innebærer at elektrotekniske produkter blir stilt ovenfor strengere produktkrav og dårligere energimerke enn produkter som benytter alternative energivarer.

NVEs varedeklarasjon av kraftleveranser

NVE publiserer årlig en varedeklarasjon for kraftleveranser. Varedeklarasjonen har til hensikt å synliggjøre elektrisitetens energi- og miljøkonsekvenser. Varedeklarasjonen tar utgangspunkt i den fysiske kraftproduksjonen og det fysiske kraftforbruket i Norge, men beregningene korrigeres for europeisk handel med opprinnelsesgarantier. NVEs varedeklarasjon gir ingen entydig beskrivelse av klimakonsekvensene ved bruk av elektrisitet, men enkelte aktører benytter likevel varedeklarasjonen som en referanse i argumentasjon for å legge fra elektrisitet til bruk av alternative energivarer (f.eks. Norsk Petroleumsinstitutt som med utgangspunkt i varedeklarasjonen argumenterer at gass er mer klimavennlig enn elektrisitet).

Offisiell klimagasskalkulator

I forbindelse med Regjeringens klimakampanje «Klimaløftet» i 2008 ble det utformet en norsk offisiell klimakalkulator der husholdninger kan beregne hvor store årlige utslipp av klimagasser de forårsaker. Kalkulatoren har hjemmesideadresse www.klimakalkulatoren.no. Kalkulatoren benytter CO₂-faktorer for å beregne klimagassutslipp som følge av forbruk av elektrisitet. Faktoren tar utgangspunkt i nordisk produksjonsmiks, men det er mulig å endre dette til Norsk produksjonsmiks med netto import eller europeisk produksjonsmiks.

Kommunale energi- og klimahandlingsplaner

Norske kommuner har etablert kommunale klimahandlingsplaner. Disse planene gir en oversikt over energibruk, klimagassutslipp og potensialer for utslippsreduksjoner. Handlingsplanene inneholder videre en rekke tiltak som skal bidra til å redusere utslippene i kommunen. Klimahandlingsplanene benyttes som beslutningsunderlag når kommunene skal gjennomføre vedtak som har konsekvenser for energibruk og klimagassutslipp.

I disse planene er det vanlig å benytte CO₂-faktorer for å beregne indirekte utslipp av klimagasser som følge av elektrisitetsforbruk. Kommunene gir således seg selv et incentiv til å gjennomføre vedtak i kommunen for å redusere elektrisitetsforbruket, eventuelt legge om fra elektrisitet til alternativer.

Det er verdt å nevne at kommunene må forholde seg til motstridende anbefalinger fra Enova og Miljødirektoratet. Enova anbefaler bruk av CO₂-faktorer i en egen veileder til kommunene, mens Miljødirektoratet har anbefalt at kommunene ikke må bruke CO₂-faktorer. Miljødirektoratet mener at det ikke kan påvises utslippsreduksjoner ved redusert elektrisitetsbruk.

Kriterier og retningslinjer for offentlige innkjøp

Den rød-grønne Regjeringen innførte i 2005 et krav om vannbåren oppvarming i alle offentlige bygg over 500 m². Hensikten med kravet var å øke bruken av alternativ energi og redusere bruken av elektrisitet til oppvarming. Enkelte kommuner har også innført strengere krav enn dette. Oslo kommune krever vannbåren varme i alle offentlige bygg over 250 m².

Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) har utformet en rekke veiledere for anskaffelser og leie av eiendom. Disse veilederne inneholder anbefalinger om at bygningene ikke må ha elektrisitet som oppvarmingskilde.

Det finnes også mange eksempler på offentlige innkjøp av energiløsninger der leverandører av elektriske varmeløsninger (direktevirkende elektrisitet, elektrokjel eller varmepumper) ikke har anledning til å gi tilbud. Dette begrunnes gjerne med mål i kommunale klimahandlingsplaner eller egne miljøvurderinger knyttet til bruk av elektrisitet.

Ikke-kostnadsriktige nettariffer

Nettleien vil kunne gi incentiver til energieffektivisering og omlegging til alternative energivarer dersom tariffens variable ledd er høyere enn de faktiske variable kostnadene knyttet til nettleien.

Samtlige nettselskaper i Norge opererer i dag med en ikke-kostnadsriktig tariffstruktur på nettleien til husholdninger og energimålte næringskunder.

Standarder for passivhus (NS3700/NS3701)

Standard Norge har utarbeidet kriterier for passivhus og lavenergihus. Disse ble publisert i form av en standard for boligbygninger i 2010 og en standard for yrkesbygninger i 2012.

Standardene stiller krav til at bygningens energiforsyning skal baseres på alternativer til fossiler brenslere og elektrisitet. For boligbygg skal det benyttes en mengde alternative energivarer som dekker minimum 50 % av behovet for varmt tappevann. For yrkesbygg stilles det krav om at krav til energiforsyning i byggeteknisk forskrift er oppfylt.

Felles utslippsfaktor for elektrisitet i byggebransjen

ZEB-prosjektet (Zero Emission Buildings) FutureBuilt, Framtidens byer, Futurebuilt og Breeam-Nor har gjennom et samarbeid blitt enige om utforming av en felles CO₂-faktor for elektrisitet. Faktoren reflekterer gjennomsnittlig europeisk produksjonsmiks i perioden 2010-2070 i et tenkt lavkarbonscenario. Faktoren er beregnet til 132 gCO₂/kWh.

CO₂-faktoren benyttes av aktørene i ulike klimagassberegninger. Eksempler på hensikten med disse klimaberegningene er som følger:

- Vurdere om et prosjekt kan defineres som ZEB (Zero Emission Building)
- Vurdere hvilken Breeam-sertifisering et bygg skal oppnå
- Vurdere i hvilken grad en bygning kvalifiserer som forbildeprosjekt i regi av Futurebuilt

Miljømerking, produktdeklarerer og LCA-analyser

Bruk av CO₂-faktorer og primærenergifaktorer er en utbredt tilnærming til beregning av miljø-, energi- og klimakonsekvenser ved bruk av elektrisitet. Eksempler på bruk av slike faktorer finner vi hos Svanemerket, EPD-Norge og Miljøfyrtårn.

Utviklingstrekk som kan ha betydning for fremtidige rammebetingelser for bruk av elektrisitet

Bygg 21

Bygg 21 ble etablert som følge av en anbefaling i byggemeldingen (2012). Organisasjonen har som formål å være et samarbeidsprogram mellom byggenæringen, statlige myndigheter og andre sentrale aktører for å utvikle en kunnskapsbasert byggenæring, samt øke kompetansen og gjennomføringsevnen i alle ledd i næringen. Innen utgangen av september 2014 skal Bygg 21 legge fram nasjonale strategier for FoU og innovasjon, utdanning og kompetanseutvikling, samt formidling av kunnskap og erfaringer.

Bygg 21 har utviklet en rekke målsetninger for arbeidet. Følgende målsetning er av betydning for energibruk i bygg: «Betydelig reduksjon i klimagassutslippene i byggenes livsløp. For nybygg skal utslippene reduseres med minst 50 prosent innen 2020.»

Ettersom bygninger i dag kun står for 3 % av Norges klimagassutslipp kan man forvente at Bygg 21 legger opp til bruk av CO₂-faktorer i sitt arbeid med utvikling av strategier og anbefalinger til tiltak.

Energikrav 2015

Høsten 2014 vil KMD sende ut et forslag til endringer i byggeforskriftens kapittel 14 som omhandler energi. Det vil dermed komme forslag til endringer som vil påvirke forbrukerens adgang og incentiver til valg av energiforsyningssystemer. DiBK har tidligere publisert forslag til energikrav som baserer seg på bruk av vektingsfaktorer for å fremme politisk ønskede valg av energiforsyningssystemer.

Skattefradrag for enøk-tiltak

I forbindelse med statsbudsjettet 2015 er det ventet at Regjeringen vil legge frem et forslag til en skattefradragsordning for husholdningene. Denne ordningen, som ble varslet i Sundvollen-erklæringen, vil trolig påvirke husholdningenes incentiver til energisparing og valg av alternativer til elektriske varmeløsninger.

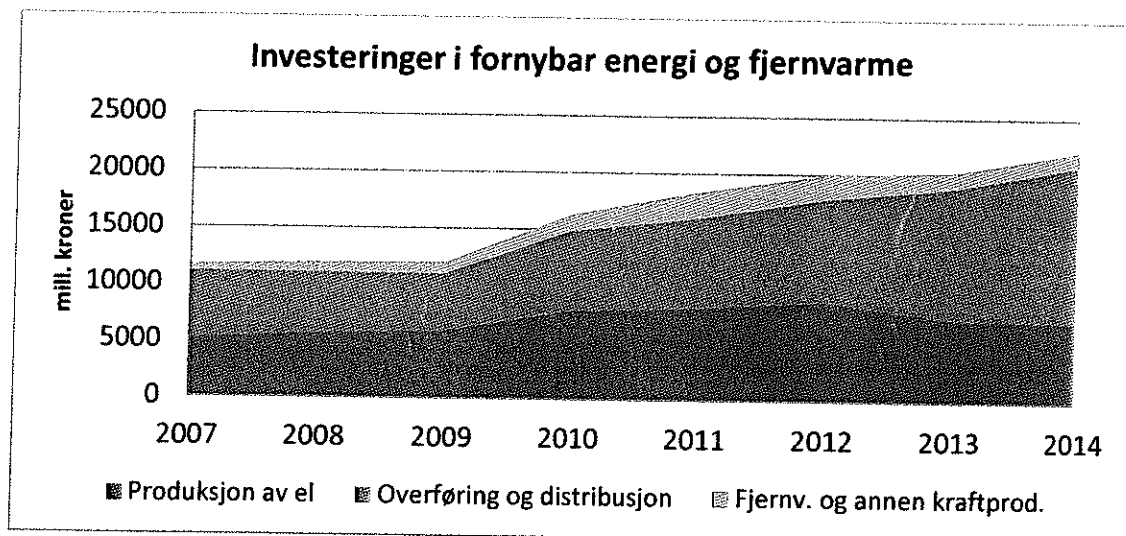
Standard for klimagassberegninger i bygg

Standard Norge har etablert en ny komite som har som oppgave å utforme en ny norsk standard for klimagassberegninger i bygg. Komiteen har som mål å ferdigstille standarden i løpet av to år (begynnelsen av 2016). Det er uklart hvordan og i hvilken grad man skal allokere klimagassutslipp til elektrisitetsbruk i standarden.

Rammevilkår begrenser gode fornybarinvesteringer

Dårlige myndighetsfastsatte rammevilkår sammenlignet med naboland og negativ utvikling i disse over tid, representerer en barriere for samfunnsmessig gode investeringer innenfor fornybar energi. Politiske målsettinger og uttrykte forventninger om slike investeringer harmonerer dårlig med de politisk fastsatte rammevilkårene.

Det felles elsertifikatmarkedet med Sverige representerer et klart insentiv til å foreta investeringer i ny, fornybar energiproduksjon. Ordningen trådte i kraft 1. januar 2012 og skal samlet sett gi 26,4 TWh ny, fornybar energiproduksjon innen 2020. Til tross for denne ordningen ser det ikke ut til at investeringer i fornybar energiproduksjon tar av i Norge:

Kilde: SSB, antatte investeringer november året før

Samlet sett øker investeringene jevnt og trutt og har nå passert samlede investeringer i fastlandsindustrien for øvrig, men det skyldes sterk vekst i nettinvesteringer. Når det gjelder investeringer i fornybar energiproduksjon viser utviklingen faktisk en fallende tendens.

Forventet prisutvikling er naturligvis en sentral faktor ved investeringsbeslutninger. Det omfatter utviklingen både hva angår markedsprisen på kraft og på elsertifikater. De politisk fastsatte rammevilkårene er imidlertid også en viktig faktor, noe vi registrerer gjennom henvendelser fra medlemsbedrifter. Det illustreres også ved omfattende investeringer i vindkraft med gunstige rammevilkår i Sverige, selv om investorene der må forholde seg de samme markedspriser.

Som nevnt innledningsvis er rammevilkår for investeringer i Norge svært strenge og utviklingen har de siste årene vært negativ. For vannkraft kan utviklingen illustreres gjennom sentrale endringer de siste årene:

2007

- I 2007 ble risikopremien i friinntektsrenten (sentral for å fastsette grunnlaget for grunnrenteskatt) på 4 prosentpoeng fjernet. Dette ble begrunnet med at negativ grunnrenteinntekt i ett kraftverk fra 2007 kunne samordnes mot positiv i annet kraftverk. Finansdepartementet har uttrykt at grunnrenteskatteordningen med dette må betraktes som om staten har overtatt eierskapet til rundt en tredjedel av vannkraftverkene.
- Normert risikofri rente ble endret fra gjennomsnittet av statsobligasjonsrente med 3 års løpetid for inntektsåret og to foregående år, til gjennomsnittlig rente på statskasseveksler med 12 måneders gjenstående løpetid.
- Samtidig ble grunnrenteskattesatsen økt fra 27 til 30 prosent. Samlet sett ble det anslått at disse endringene innebærer en verdioverføring fra kraftverkseiere til staten på rundt 30 milliarder kroner.

2010

- Vannkrafteiere mister fradragsretten i grunnrenteinntekten for leie av fallrettigheter.
- Mister også fradragsretten i grunnrenteinntekten for avskrivninger på tidsbegrensede fallrettigheter.
- Det besluttet at inntekter fra elsertifikater (som ble innført fra 2012) som tildeles vannkraft skal særbehandles ved at de skal inngå i grunnrenteinntekten og grunnrentebeskattes (gjelder vannkraftverk med påstemplet merkeytelse over 5 500 kVA).

2012

- Maksimumsverdien ved beregning av eiendomsskatt på vannkraft økes med 5 prosent til 2,47 øre/kWh for 2012 og ytterligere 11 prosent til 2,74 øre/kWh for 2013.

2013

- Som ledd i den såkalte vekstpakken som skulle stimulere investeringer i fastlandsindustrien og dempe to-delingen i norsk økonomi, ble inntektsskattesatsen redusert fra 28 til 27 prosent med virkning fra og med 2014. For å skjerme vannkraft fra denne stimulans ble grunnrenteskattesatsen samtidig økt fra 30 til 31 prosent.
- Med virkning fra og med 2014 ble det vedtatt en generell regel som begrenser mulighetene for rentefradrag. I høringen ble det antydnet at denne rentebegrensningsregelen bør skjerpes ytterligere for vannkrafteiere. Formålet med rentebegrensningsregelen oppgis å være å forhindre/begrense mulighetene for skattetilpasning for flernasjonale konsern. Foreløpig er det ikke fremmet konkret forslag om skjerpede regler som antydnet for norske vannkraftselskaper, slik departementet antydnet i høringen og i budsjettforslaget for 2014.

Norsk vannkraft beskattes i utgangspunktet svært strengt, strengere enn petroleumsvirksomhet. Selv om marginals-katten er høyere innenfor petroleumsskatteregimet, bidrar korte avskrivningstider og friinntektsordningen til at det er kun i prosjekter med svært høy avkastning at petroleumssprosjekter får en relativt sett høyere skattebelastning enn vannkraft. Som vist i punktene ovenfor har utviklingen i skattebelastningen for vannkraft de siste årene vært entydig negativ. Et forhold som også går igjen, er at ved generelle endringer (som i 2013) finner myndighetene grunn til negativ

særbehandling av vannkraft. Med slike økonomiske rammevilkår og utviklingsperspektiver, er det vanskelig å skape optimisme og klima for investeringer blant vannkraftinvestorer. Ustabilitet og negative endringer i rammevilkår svekker tilliten hos de selskaper som kan forventes å investere.

Vindkraft er ikke underlagt tilsvarende særskatteregime som vannkraft, men avskrivnings- og skattevilkår for øvrig er betydelig dårligere enn i Sverige. Konsekvensene av forskjellene er at vindkraftinvesteringer som utfra et samfunnsøkonomisk perspektiv skulle kommet i Norge, havner i Sverige. Det er anslått at det gjelder investeringer i størrelsesorden 20-25 milliarder kroner.

Hva kan gjøres?

Energi Norge har foreslått tiltak som kan redusere konkurransevridningen og stimulere til investeringer innenfor fornybar energi i Norge:

- Friinntektsrenten er et sentralt element ved fastsetting av grunnlaget for grunnrenteskatten. I perioden fra 2002 og fram til i dag har denne renten variert mellom 10,5 og 1,5 prosent. For en næring med avskrivningstider på inntil 67 år er det vanskelig å forholde seg til slike svingninger. Med dagens lave rente på 1,5 prosent blir konsekvensene at nye, marginale prosjekter kan oppleve en skattebelastning på langt over 100 prosent; det finnes det konkret eksempel på. Energi Norge mener at en fast realrente bør være basiselementet ved fastsetting av friinntektsrenten, slik tilfelle er for blant annet den såkalte NVE renten. Det vil gi større stabilitet, økt forutsigbarhet og være et positivt tiltak både mht til å utløse nye vannkraftinvesteringer og realisere O/U prosjekter.
- Energi Norge har også foreslått ekstraavskrivninger, såkalt "grønne avskrivninger" for elsertifikatinvesteringer, som et tiltak for å redusere de konkurransemessige forskjellene i norsk disfavør. Med grønne avskrivninger menes avskrivninger *i tillegg* til de ordinære avskrivninger over en kortere periode. I diskusjon om justering av avskrivningssatsene kommer det ofte flere motargumenter som avgrensingsproblemer, fare for overinvesteringer og at endringer innen en næring vil føre til krav i andre næringer. Energi Norge mener at siden forslaget kun gjelder for sertifikatkraft der det allerede er fastsatt et mål på 26,4 TWh ny fornybar energi unngår man overinvesteringsutfordringer. Samtidig er forslaget avgrenset på en klar måte siden dette kun gjelder for sertifikatkraft. Ordningen er administrativt enkel og treffsikker med hensyn til en kostnadseffektiv oppnåelse av sertifikatmålet, og minner om ordningen som gjelder innenfor petroleumssektoren.

Grønne avskrivninger er et sentralt element dersom norske vindkraftinvesteringer skal kunne konkurrere med de rammevilkårene som gjelder i Sverige.

Skattemessige avskrivninger innenfor energisektoren er generelt et område der norske vilkår er dårlige sammenlignet med andre land i Europa, og trekkes ofte fram som en barriere for å gjennomføre gode O/U prosjekter innenfor vannkraft – et område som fremheves i Sundvollen-plattformen som viktig å stimulere og utarbeide en helhetlig strategi for. Tiltak som vil virke positivt ved vurdering av O/U prosjekter er blant annet:

- Endring av prinsippene for fastsetting av friinntektsrenten som omtalt ovenfor,

- Kortere avskrivningstider; flere prosjekter legges til side eller man velger vedlikehold i ulike former i stedet for en mer omfattende modernisering og effektivisering pga avskrivningstidene på 67 og 40 år.
- Det er i dag en svært omfattende og detaljert spesifisering av driftsmidler. Utskifting av en mindre komponent utløser krav om aktivering og avskriving; fremstår i realiteten som en barriere for modernisering i mange tilfeller.